

Osallisuuden kokemus ja positiivinen mielenterveys työmarkkina-aseman ja kotitalouden rakenteen mukaan – FinSote 2019 -tutkimuksen tuloksia

PÄÄLÖYDÖKSET

- Osallisuus ja positiivinen mielenterveys olivat vahvinta työssäkäyvillä.
- Naisista yksinhuoltajien osallisuus oli yhtä vahvaa kuin kahden vanhemman perheissä.
- Yksinasuvilla osallisuus ja positiivinen mielenterveys olivat alhaisemmalla tasolla kuin muilla.
- Työikäisten naisten osallisuuden kokemus ja positiivinen mielenterveys oli työikäisiä miehiä vahvempi.
- Osallisuuden kokemus ja positiivinen mielenterveys olivat vahvempia korkeasti kouluttautuneilla.

Lilli Hedman

Jonna Ikonen

Lars Leemann

Timo Koskela

Tuija Martelin

Pia Solin

Nina Tamminen

Suvi Parikka

Sähköpostit muotoa:
etunimi.sukunimi@thl.fi

Johdanto

Hyvinvointia on Suomessa perinteisesti tarkasteltu pahoinvoinnin kautta. Hyvinvoinnin lisääntymisen on myös ajateltu tapahtuvan puuttamalla eri ongelmiin kuten työttömyyteen, köyhyyteen, päihteiden ongelmakäyttöön, mielenterveysongelmiin ja sairauksiin. Näiden objektiivisesti mitattavien ongelmien rinnalla hyvinvointia voidaan tarkastella myös ihmisten oman kokemusten kautta. Osallisuuden kokemus on keskeinen osa hyvinvointia ja siihen liittyy muun muassa kokemus merkityksellisyydestä sekä toiminta- ja vaikutusmahdollisuuksista. Työelämän ulkopuolella olevien hyvinvointia kartoittavan kyselyaineiston avulla havaittiin, että koettu osallisuus on yhteydessä elämänlaatuun, yksinäisyyteen, terveyteen, mielenterveyteen ja toimintakykyyn (Leemann ym. 2018). Positiivinen mielenterveys on puolestaan voimavara, jolla on merkitystä ihmisen hyvinvoinnille ja elämänlaadulle. Positiivisen mielenterveyden on havaittu tarjoavan suojaa sairauksia vastaan ja edistävän sairauksista toipumista sekä sairauden kanssa selviämistä (Appelqvist-Schmidlechner ym., 2016). Sosiaalisten suhteiden ja näihin liittyen erityisesti yhteydenpidon tiheyden on todettu olevan yhteydessä positiiviseen mielenterveyteen (Tamminen ym., 2020).

Koetun osallisuuden mittaamiseksi Sokra-hanke on kehittänyt osallisuusindikaattorin (Isola ym. 2017). Sen taustalla oleva kysymyspatteri (Experiences of Social Inclusion Scale, ESIS) kartoittaa kymmenen väittämän avulla ihmisen kokemusta merkityksellisyydestä, uskoa omiin toiminta- ja vaikutusmahdollisuuksiin sekä sosiaalisen vuorovaikutuksen koettua laatua. Vastausten muodostaman jatkumon toinen ääripää edustaa osattomuuden ja toinen osallisuuden kokemusta. Osallisuusindikaattori lasketaan pisteyttämällä väittämät: suurempi pistemäärä tarkoittaa vahvempaa osallisuuden kokemusta. Osallisuusindikaattorin summapistemäärä on skaalattu vaihteluvälille 0–100.

Positiivisen mielenterveyden mittarista (Warwick-Edinburgh Mental Well-Being Scale, WEMWBS) on kehitetty kaksi versiota; 14-osioinen versio sekä lyhyempi 7-osioinen mittari (SWEMWBS). Molemmat versiot on validoitu ja niiden on todettu soveltuvan käytettäväksi väestötutkimuksissa (Taggart ym. 2013). Lyhyt mittari kartoittaa seitsemän väittämän avulla ihmisen positiivisia tunteita, tyydyttäviä sosiaalisia suhteita ja hyvää toimintakykyä (Appelqvist-Schmidlechner ym. 2016.) Positiivisen mielenterveyden mittari lasketaan pisteyttämällä väittämät muuntotaulukon mukaan summapistemäärän vaihdellessa arvojen 7 ja 35 välillä.

Tässä julkaisussa tarkastellaan osallisuusindikaattoria sekä positiivisen mielenterveyden mittaria rinnakkain sekä tutkitaan niiden yhteyksiä taustatekijöihin. Pääpaino on työmarkkina-aseman ja kotitalouden rakenteen mukaisissa eroissa, mutta myös sukupuolen, koulutuksen ja kuntatyyppien yhteyksistä osallisuuden kokemukseen ja positiiviseen mielenterveyteen esitetään perustuloksia. Vastaajat on analysoitu jaettu kahteen ikäryhmään: 18–64-vuotiaisiin ja 65 vuotta täyttäneisiin. Kansallisen FinSote 2019 -kyselyaineiston avulla tuotetaan Suomen aikuisväestöä edustavia tuloksia osallisuudesta ja positiivisesta mielenterveydestä.

Osallisuusindikaattori

Perustuu 10-osioisen ESIS-mittarin kysymyksiin: ”Mitä mieltä olet seuraavista väittämistä? Merkitse jokaisen väittämän kohdalla se vaihtoehto, joka kuvaa parhaiten omaa kokemustasi”. Kysymyspatterissa esitettiin: a) Tunnen, että päivittäiset tekemiseni ovat merkityksellisiä, b) Saan myönteistä palautetta tekemisistäni, c) Kuulun itselleni tärkeään ryhmään tai yhteisöön, d) Olen tarpeellinen muille ihmisille, e) Pystyn vaikuttamaan oman elämäni kulkuun, f) Tunnen, että elämälläni on tarkoitus, g) Pystyn tavoittelemaan minulle tärkeitä asioita, h) Saan itse apua silloin, kun sitä todella tarvitsen, i) Koen, että minuun luotetaan, j) Pystyn vaikuttamaan joihinkin elinympäristöni asioihin.

Vastausvaihtoehdot: 1) täysin eri mieltä, 2) jokseenkin eri mieltä, 3) ei samaa eikä eri mieltä, 4) jokseenkin samaa mieltä, 5) täysin samaa mieltä. Vastaukset on pisteytetty (vaihtoehto 1 = 1p, ..., vaihtoehto 5 = 5p), pisteet laskettu yhteen (raakasummapistemäärä 10–50p) ja summapistemäärä on muunnettu ESIS-mittarin painotetuksi pistemääräksi (0–100p).

Osallisuusindikaattori on kehitetty THL:ssä Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke Sokrassa. Sokraa rahoittaa Euroopan sosiaalirahasto.

Lisätietoja:

thl.fi/osallisuusindikaattori

Tekijänoikeuslauseke: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 2019, all rights reserved.

Tulokset

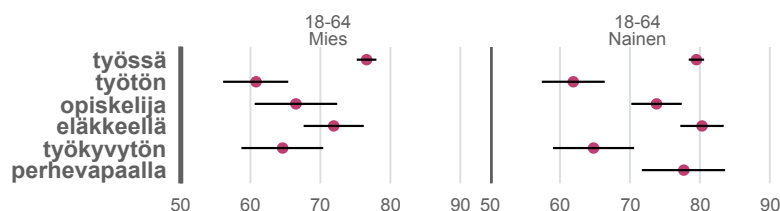
FinSote 2019 -aineistossa aikuisväestön (18 vuotta täyttäneet) osallisuusindikaattorin keskiarvo oli 75,2. Positiivisen mielenterveyden mittarin keskiarvo oli puolestaan 24,2.

Osallisuuden kokemus oli vahvin naisilla sekä korkeasti koulutetuilla. Erot sukupuolten ja koulutusryhmien välillä olivat selkeämmät työikäisillä. Kuntatyyppin mukaan tarkasteltuna työikäisten osallisuuden kokemus oli maaseutumaissa kunnissa hieman vahvempi kuin kaupungeissa. Osallisuuden kokemuksessa oli eroja myös sukupuolittain työmarkkina-aseman ja kotitalouden rakenteen mukaan tarkasteltuna. Positiivisessa mielenterveydessä erot koulutusryhmien tai kuntatyyppien välillä olivat vähäisiä tai niitä ei ollut lainkaan. Sen sijaan eroja havaittiin sukupuolittain työmarkkina-aseman ja kotitalouden rakenteen mukaan. (Liitetaulukko 1.)

Työllisten osallisuuden kokemus vahvempaa kuin työttömällä ja työkyvyttömällä

Työikäisistä (18–64-vuotiaat) osallisuutensa vahvimaksi kokivat työssäkäyvät (78,0), vanhuus- tai varhaiseläkkeellä olevat tai yritystoiminnasta luopuneet (75,7) sekä perhevapaalla olevat naiset (77,7). Heikoimmaksi osallisuuden kokivat puolestaan työttömät (61,3) ja työkyvyttömät (64,6) (Liitetaulukko 1). Ero työllisten osallisuuden kokemukseen oli tilastollisesti merkitsevä (miehillä ja naisilla työssä vs. työttömien $p < 0.001$; miehillä työssä vs. työkyvyttömyyden $p = 0.002$; naisilla työssä vs. työkyvyttömyyden $p < 0.001$). Työssäkäyvien naisten koettu osallisuus (79,5) oli hieman miehiä (76,6) vahvempaa. Työttömien osalta sukupuolten välillä ei ollut eroa (naiset 61,9 ja miehet 60,8). Myös opiskelijoiden kokema osallisuus oli työssäkäyviä matalampi erityisesti miehillä (66,5, työssä vs. opiskelijat $p = 0.02$). (Kuvio 1.) (Liitetaulukko 1.)

Valtaosa 65 vuotta täyttäneistä oli eläkkeellä. Eläkkeellä olevien 65 vuotta täyttäneiden koettu osallisuus (75,7) oli samaa tasoa kuin alle 65-vuotiailla vanhuus- tai varhaiseläkkeellä olevilla (75,7). (Liitetaulukko 1.)

Kuvio 1. Osallisuuden kokemus työmarkkina-aseman ja sukupuolen mukaan 18–64-vuotiailla. Osallisuusindikaattorin keskiarvo (0–100 pistettä) ja 95 % luottamusväli.

Yksinasuvien osallisuus pariskuntia ja lapsiperheitä heikompaa

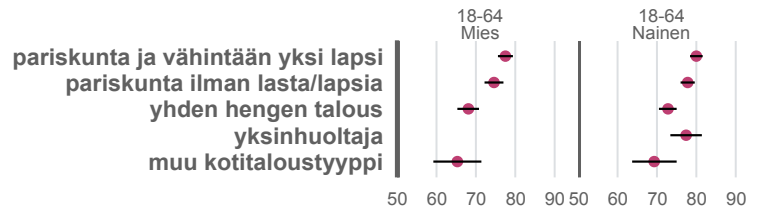
Työikäisillä (18–64-vuotiaat) puolison tai puolison ja vähintään yhden lapsen kanssa asuvien osallisuuden kokemus oli vahvempi kuin yksinasuvilla (Kuvio 2) ja ero oli tilastollisesti merkitsevä (pariskunta ja lapsia vs. yksinasuvat miehet ja naiset $p < 0.001$; pariskunta ilman lapsia vs. yksinasuvat miehet $p = 0.004$ ja naiset $p = 0.007$). 65 vuotta täyttäneillä havaittiin samansuuntaiset ja merkitsevät erot. Naisista yksinhuoltajien osallisuuden kokemus (77,4) ei eronnut kahden aikuisen perheessä (80,0) asuvien naisten osallisuuden kokemuksesta. (Kuvio 2, Kuvio 3, Liitetaulukko 1.)

Yksinasuvien lisäksi osallisuusindikaattorin keskiarvo oli matalin niillä, jotka ilmoittivat kotitaloutensa rakenteeksi ”muu”. (Kuvio 2.) Muu kotitaloustyyppi tarkoittaa esimerkiksi useamman kuin yhden perheen tai ystävien jakamaa kotitaloutta.

Positiivinen mielenterveys

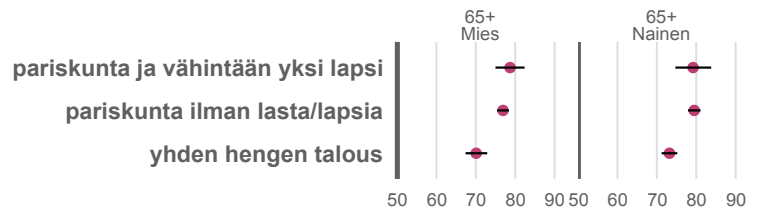
Perustuu 7-osioisen SWEMWBS -mittarin kysymyksiin: "Alla on esitetty joitakin väittämiä tunteista ja ajatuksista. Merkitse jokaisen väittämän kohdalla rasti siihen ruutuun, joka parhaiten kuvaa kokemuksiasi kahden viime viikon aikana." Kysymyspatterin kysymyksiä esitettiin: a) olen ollut toiveikas tulevaisuuden suhteen, b) olen tuntenut itseni hyödylliseksi, c) olen tuntenut itseni rentoutuneeksi, d) olen ratkonut ongelmia hyvin, e) olen ajatellut selkeästi, f) olen tuntenut läheisyyttä toisiin ihmisiin, g) olen kyennyt tekemään päätöksiä asioista. Vastausvaihtoehtoina esitettiin: 1) en koskaan, 2) harvoin, 3) silloin tällöin, 4) usein, 5) koko ajan. Vastaukset on pisteytetty (vaihtoehto 1 = 1p, ..., vaihtoehto 5 = 5p), pisteet laskettu yhteen (summapistemäärä 7-35p) ja summapistemäärä on muunnettu SWEMWBS-mittarin painotetuksi pistemääräksi (7-35p). Tarkastelussa on painotettujen pistemäärien keskiarvo.

Tekijänoikeuslauseke: Warwick Edinburgh Mental Well-Being Scale (WEMWBS) © University of Warwick and Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos all rights reserved.

Kuvio 2. Osallisuuden kokemus kotitalouden rakenteen ja sukupuolen mukaan 18–64-vuotiailla. Osallisuusindikaattorin keskiarvo (0–100 pistettä) ja 95 % luottamusväli.

Miös 65 vuotta täyttäneillä yksinasuvat kokivat osallisuutensa heikommaksi (72,2) kuin puolison (78,1) tai puolison ja vähintään yhden lapsen kanssa asuvat (78,9) ja ero oli tilastollisesti merkitsevä (pariskunta ilman lapsia vs. yksinasuvat miehet $p < 0.001$ ja naiset $p < 0.001$). Erot sukupuolten välillä olivat melko pieniä. (Liitetaulukko 1, Kuvio 3.)

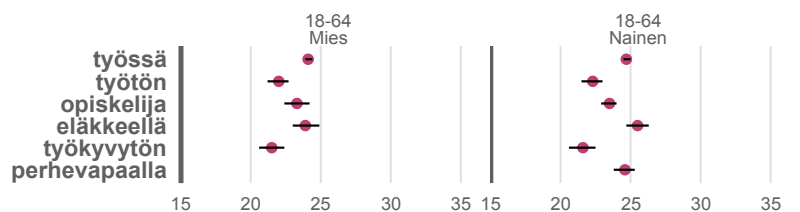

Kuvio 3. Osallisuuden kokemus kotitalouden rakenteen ja sukupuolen mukaan 65 vuotta täyttäneillä. Osallisuusindikaattorin keskiarvo (0–100) ja 95 % luottamusväli.

Työssäkäyvien, eläkeläisten ja perhevapaalla olevien naisten positiivinen mielenterveys vahvaa

Työikäisillä (18–64-vuotiaat) positiivinen mielenterveys oli vahvinta työssäkäyvillä (24,4), vanhuus- tai varhaiseläkkeellä olevilla tai yritystoiminnasta luopuneilla (24,6) sekä perhevapaalla olevilla naisilla (24,6). Heikoimmaksi positiivisen mielenterveyden kokivat puolestaan työkyvyttömät (21,5) ja työttömät (22,1) ja ero työllisten positiiviseen mielenterveyteen oli merkitsevä (miehillä ja naisilla työssä vs. työttömät $p < 0.001$; työssä vs. työkyvyttömät $p < 0.001$). (Liitetaulukko 1). Sukupuolten väliset erot olivat pieniä lukuun ottamatta vanhuus- tai varhaiseläkkeellä olevia tai yritystoiminnasta luopuneita eläkeläisiä, joista naiset (25,5) kokivat miehiä (23,9) hieman vahvempaa positiivista mielenterveyttä. (Kuvio 4.)

Eläkkeellä olevien 65 vuotta täyttäneiden positiivinen mielenterveys oli samaa tasoa (24,5) kuin alle 65-vuotiailla vanhuus- tai varhaiseläkkeellä olevilla (24,6) (Liitetaulukko 1).

Kuvio 4. Positiivinen mielenterveys työmarkkina-aseman ja sukupuolen mukaan 18–64-vuotiailla. Positiivisen mielenterveyden mittarin keskiarvo (7–35 pistettä) ja 95 % luottamusväli.

Puoliso tukee positiivista mielenterveyttä

Työikäisillä (18–64-vuotiaat) positiivinen mielenterveys oli vahvinta puolison tai puolison ja vähintään yhden lapsen kanssa asuvilla ja matalinta puolestaan yksinasuvilla sekä niillä, jotka ilmoittivat kotitaloutensa rakenteeksi ”muu kotitaloustyyppi”. (Liitetaulukko 1.)

Näin tutkimus tehtiin:

Tämän raportin tulokset perustuvat Kansallisen terveys-, hyvinvointi- ja palvelututkimuksen (FinSote) vuoden 2019 aineistoon.

Tiedonkeruu toteutettiin yhdistettynä EHS 2019 (European Health Interview Survey) tutkimukseen. Tutkimusaineistoon poimittiin väestötietojärjestelmästä satunnaisotannalla 15 000 15 vuotta täyttäneestä Suomessa vakituisesti asuvaa henkilöä. Tiedot kerättiin kyselyllä, johon oli mahdollista vastata paperilomakkeella tai verkossa kolmella kielellä: suomi, ruotsi ja englanti. Tiedonkeruun aikana tutkittavia lähestyttiin 1–4 kertaa postitse sen mukaan, monennellako kerralla heidät todennetusti tavoitettiin. Kyselyyn vastaaminen oli vapaaehtoista.

Tutkimuksen vastausaktiivisuus oli 44 % ja lopullisessa aineistossa on 6251 vastaajaa. Vastaajajoukko on painottamalla korjattu vastaamaan perusjoukkoa (15 vuotta täyttänyt Suomen väestö). Painokertoimet on tuotettu Inverse Probability Weighting –menetelmällä ja laskentaan käytetty koko otokselle saatavissa olevia tietoja: ikä, sukupuoli, siviilisääty, koulutusaste, asuinalue sekä kieli. Tulokset esitetään väestöä edustavina osuuksina. Lisäksi tuloksille laskettiin 95 % luottamusväli havainnollistamaan satunnaisvaihtelun vaikutusta tuloksiin. Työmarkkina-aseman ja kotitalouden rakenteen eri luokkien välisiä eroja testattiin merkitsevyystestillä.

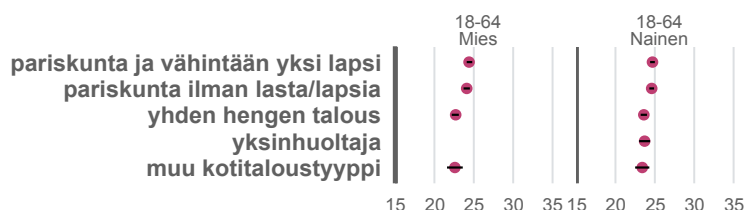
Koulutusryhmittäisissä eroissa koulutusmuuttujana on suhteellinen koulutustaso kymmenvuotiskäluokittain perustuen itse ilmoitettuihin koulutusvuosiin.

Tässä julkaisussa tuloksia ei raportoida, jos solussa on alle 50 vastaajaa.

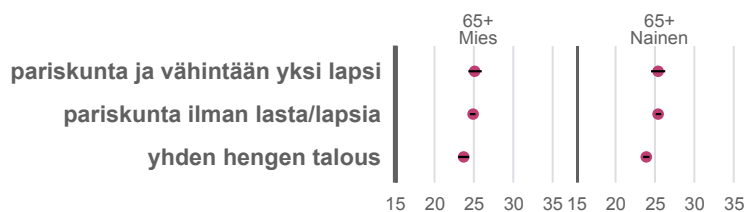
Lisätietoa FinSote-tutkimuksesta sekä vuoden 2019 kyselylomakkeet löytyvät tutkimuksen kotisivuilta: thl.fi/finnote.

Puolison kanssa asuvien ja yksinasuvien ero oli tilastollisesti merkitsevä (pariskunta ja lapsia vs. yksinasuvat miehet ja naiset $p < 0.001$; pariskunta ilman lapsia vs. yksinasuvat miehet ja naiset $p < 0.001$). Naisista yksinhuoltajien positiivinen mielenterveys oli hieman heikompaa (23,7) kuin kahden aikuisen lapsiperheessä (24,7), mutta ero ei ollut tilastollisesti merkitsevä ($p = 0.14$). Työikäisten muussa kotitaloustyyppissä asuvien positiivinen mielenterveys oli naisilla sekä miehillä samalla tasolla yksinasuvien kanssa. (Kuvio 5.)

Erot työikäisten ja 65 vuotta täyttäneiden välillä olivat pieniä (Kuvio 5, Kuvio 6). Myös 65 vuotta täyttäneillä positiivinen mielenterveys oli vahvinta puolison kanssa tai puolison ja lasten kanssa asuilla (Liitetaulukko 1). Heikointa positiivinen mielenterveys oli yksinasuvilla ja ero puolison kanssa asuuihin oli tilastollisesti merkitsevä erityisesti naisilla (pariskunta ilman lapsia vs. yksinasuvat miehet $p = 0.0497$ ja naiset $p < 0.001$).

Kuvio 5. Positiivinen mielenterveys kotitalouden rakenteen ja sukupuolen mukaan 18–64-vuotiailla. Positiivisen mielenterveyden mittarin keskiarvo (7–35 pistettä) ja 95 % luottamusväli.

Kuvio 6. Positiivinen mielenterveys kotitalouden rakenteen ja sukupuolen mukaan 65 vuotta täyttäneillä. Positiivisen mielenterveyden mittarin keskiarvo (7–35 pistettä) ja 95 % luottamusväli.

Johtopäätökset

Työikäisillä naisilla sekä osallisuuden kokemus että positiivinen mielenterveys oli vahvempi kuin miehillä. Eläkeläisillä sukupuolten keskiarvot olivat samalla tasolla. Työikäisillä myös korkea koulutustaso oli yhteydessä vahvempaan osallisuuden kokemukseen ja positiiviseen mielenterveyteen.

Työssäkäyvillä osallisuuden kokemus ja positiivinen mielenterveys oli vahvaa. Tuloksiin saattaa vaikuttaa työn ja työyhteisön tarjoama mahdollisuus yhteisöllisyyteen ja merkityksellisuuden kokemukseen, mutta myös työn tuoma parempi taloudellinen tilanne. Myös 18–64-vuotiailla vanhuus- tai varhaiseläkkeellä olevilla tai yritystoiminnasta luopuneilla eläkkeellä olevilla naisilla sekä osallisuuden kokemus että positiivinen mielenterveys olivat samalla tasolla kuin työssäkäyvillä naisilla. Tätä voi selittää se, että tähän eläkeläisten ryhmään kuuluvien terveys ja toimintakyky on todennäköisesti keskimäärin suhteellisen hyvä (työkyvyttömyyseläkkeellä olevat kuuluvat tässä luokituksessa työkyvyttömiin ryhmään). Toinen mahdollinen syy on vastaajan ikä. Sekä koettu osallisuus että positiivinen mielenterveys ovat korkeimpia 60–70-vuotiailla. Alle 65-vuotiaista vanhuuseläkeläisistä noin 97 % oli vuonna 2019 60–64-vuotiaita (Eläketurvakeskus 2020).

Tarkasteltaessa kotitalouden rakennetta yksinasuvilla ja muussa kotitaloustyyppissä asuilla oli puolison tai puolison ja vähintään yhden lapsen kanssa asuvia heikompi tulos niin osallisuuden kokemuksessa kuin positiivisessa mielenterveydessä. Puolison kanssa asuminen näyttäisiikin tukevan osallisuuden kokemusta ja positiivista mielenterveyttä esimerkiksi luotettavan henkilön läsnäolon ja sosiaalisen tuen kautta. Lisäksi lasten kanssa asuminen näyttää vaikuttavan myönteisesti osallisuuden kokemukseen, esimerkiksi elämän merkityksellisuuden ja tarpeellisuuden kokemuksen kautta, sillä naisilla yksinhuoltajien osallisuuden kokemus oli samalla tasolla kahden aikuisen perheessä asuvien kanssa.

Viimeaikaisten syntyvyyden laskuun ja pikkulapsivaiheen kuormittavuuteen liittyvän keskustelun näkökulmasta kiinnostavaa on myös, että perhevapaalla olevat naiset kokivat vahvaa positiivista mielenterveyttä sekä osallisuutta.

Muussa kotitaloustyypissä, kuten useamman kuin yhden perheen tai ystävien jakamassa taloudessa asuvien osallisuuden ja positiivisen mielenterveyden kokemus oli puolestaan matalaa. Tätä voi selittää sosioekonominen asema, joka soluasunnoissa asuvilla voi olla muita matalampi, tai että vastaaja asuu laitoksessa. Lisäksi ryhmään voi kuulua esimerkiksi vanhempia kanssa asuvia vastaajia, joista osalla voi olla terveysongelmia.

Tulosten valossa sekä osallisuuden kokemus että positiivinen mielenterveys oli 65 vuotta täyttäneillä samalla tasolla kuin työikäisillä. Voisi olettaa, että toimintakyvyn heikkeneminen iän karttuessa vaikuttaisi kielteisesti osallisuuden kokemukseen ja positiiviseen mielenterveyteen. Käytetty ikätarkastelu on kuitenkin melko karkea. Aineistossa vain noin 17 prosenttia 65 vuotta täyttäneistä oli 80-vuotiaita tai tätä vanhempia, joiden keskuudessa erilaiset toimintarajoitteet ovat erityisen yleisiä (Sainio ym. 2018). Tulos saattaakin peilata enemmistön aktiivista elämäntapaa, hyvää terveyttä, toimintakykyä ja korkeaa elämänlaatua. Erilaiset palvelut ja aktiviteetit, kuten kirjastot ja järjestöjen eläkeläisille suunnattu toiminta, tukevat iäkkäämpien aktiivista elämää ja samalla osallisuuden kokemusta ja positiivista mielenterveyttä.

Yksinasuvat kokivat pariskuntia ja lapsiperheitä heikompa positiivista mielenterveyttä ja osallisuutta. Yksinasuvien osallisuuden kokemuksesta ja positiivista mielenterveyttä voidaan tukea huolehtimalla siitä, että he saavat tarvitsemansa tuen ja palvelut. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi iäkkäille yksinasuville tarjottavaa tukea digitaalisten palveluiden käyttöön. Tulokset korostivat myös työn merkitystä hyvinvoinnille. Työllisyysasteen nousu sekä työelämässä olevien työhyvinvoinnin parantuminen lisäävät myös ihmisten kokemaa osallisuutta ja positiivista mielenterveyttä. Myös työkyvyttömät kokivat matalaa osallisuutta ja positiivista mielenterveyttä. Työkyvyn kannalta keskeisten sairauksien ja toimintakyvyn rajoitteiden ennaltaehkäisy, hoito ja kuntoutus voivatkin lisätä osallisuuden kokemusta ja positiivista mielenterveyttä.

Lisää tietoa tarvitaan eri tekijöiden samanaikaisesta vaikutuksesta osallisuuden kokemukseen ja positiiviseen mielenterveyteen.

Lähteet

Appelqvist-Schmidlechner K, Tuisku K, Tamminen N, Nordling E, Solin P (2016) Mitä on positiivinen mielenterveys ja kuinka sitä mitataan? Suomen lääkärilehti 71(24): 1759–1764. <http://www.fimnet.fi/cl/laakarilehti/pdf/2016/SLL242016-1759.pdf>

Eläketurvakeskus: Työ- ja kansaneläkkeen saajat vuosina 1981–2019. (8.12.2020) Haettu osoitteesta www.etk.fi

Isola A-M, Kaartinen H, Leemann L, Lääperi R, Schneider T, Valtari S, Keto-Tokoi A (2017) Mitä osallisuus on? Osallisuuden viitekehystä rakentamassa. Työpäpaperi 33/2017. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-917-0>

Leemann L, Isola A-M, Kukkonen M, Puromäki H, Valtari S, Keto-Tokoi A (2018) Työelämän ulkopuolella olevien osallisuus ja hyvinvointi. Kyselytutkimuksen tuloksia. Työpäpaperi 17/2018. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-119-5>

Sainio P, Stenholm S, Valkeinen H, Vaara M, Heliövaara M, Koskinen S (2018) Fyysinen toimintakyky. Teoksessa: Koponen P, Borodulin K, Lundqvist A, Sääksjärvi K, Koskinen S, toim. (2018) Terveys, toimintakyky ja hyvinvointi Suomessa – FinTerveys 2017-tutkimus. Raportti 4/2018, 108–112. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-105-8>

Tamminen N, Pasanen T, Martelin T, Mankinen K, Solin P (2020) Sosiaaliset suhteet tärkeitä yksinasuvien positiiviselle mielenterveydelle. Tutkimuksesta tiiviisti 27/2020. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-543-8>

Taggart F, Friede T, Weich S, Clarke A (2013) Cross cultural evaluation of the Warwick-Edinburgh Mental Well-being Scale (WEMWBS) – a mixed methods study. Health and Quality of Life Outcomes 11(27). DOI: [10.1186/1477-7525-11-27](https://doi.org/10.1186/1477-7525-11-27).

THL: Osallisuusindikaattori mittaa osallisuuden kokemusta. (20.10.2020). Haettu osoitteesta www.thl.fi/osallisuusindikaattori.

Tämän julkaisun viite:

Hedman L, Ikonen J, Leemann L, Koskela T, Martelin T, Solin P, Tamminen N, Parikka S (2021) Osallisuuden kokemus ja positiivinen mielenterveys työmarkkina-aseman ja kotitalouden rakenteen mukaan – FinSote 2019 -tutkimuksen tuloksia Tutkimuksesta tiiviisti 5/2021. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos

ISBN 978-952-343-624-4 (verkko)

ISSN 2323-5179 (verkko)

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-624-4>

Liitetaulukko 1. Osallisuusindikaattorin ja positiivisen mielenterveyden keskiarvo ja 95 % luottamusväli ikäryhmittäin taustamuuttujien mukaan.

	Osallisuusindikaattori (keskiarvo 0–100 pistettä ja 95 % LV)		Positiivinen mielenterveys (keskiarvo 7–35 pistettä ja 95 % LV)	
	18–64v N=3531	65v täyttäneet N=2172	18–64v N=3615	65v täyttäneet N=2308
Sukupuoli				
mies	73,1 (71,8–74,4)	75,1 (73,8–76,3)	23,7 (23,5–24,0)	24,6 (24,3–24,9)
nainen	77,0 (76,0–78,0)	76,2 (75,0–77,5)	24,3 (24,1–24,5)	24,5 (24,3–24,8)
Koulutustaso				
matala	73,3 (72,0–74,7)	75,2 (73,8–76,6)	23,6 (23,4–23,8)	24,4 (24,0–24,7)
keskitaso	75,7 (74,1–77,2)	75,1 (73,3–76,9)	24,3 (24,1–24,6)	24,6 (24,2–24,9)
korkea	77,0 (75,6–78,5)	77,9 (76,4–79,3)	24,3 (24,0–24,6)	25,1 (24,7–25,4)
Tilastollinen kuntaryhmitys				
kaupunkimaiset kunnat	74,6 (73,6–75,6)	75,9 (74,9–76,9)	24,0 (23,8–24,1)	24,5 (24,3–24,8)
taajaan asutut kunnat	75,9 (73,7–78,2)	76,5 (74,2–78,8)	24,2 (23,8–24,6)	24,6 (24,1–25,1)
maaseutumaiset kunnat	77,4 (75,3–79,6)	73,8 (71,2–76,3)	24,2 (23,7–24,6)	24,5 (24,0–25,0)
Työmarkkina-asema				
työssä	78,0 (77,1–78,9)	-	24,4 (24,3–24,6)	-
työtön	61,3 (58,1–64,5)	-	22,1 (21,6–22,6)	-
opiskelija	70,6 (67,3–73,9)	-	23,4 (22,9–23,9)	-
eläkkeellä	75,7 (72,9–78,5)	75,7 (74,8–76,6)	24,6 (24,0–25,3)	24,5 (24,3–24,7)
työkyvytön	64,6 (60,5–68,8)	-	21,5 (20,9–22,2)	-
perhevapaalla tai kotiäiti*	77,7 (71,7–83,6)	-	24,6 (23,8–25,3)	-
Kotitalouden rakenne				
pariskunta ja vähintään yksi lapsi	78,7 (77,5–80,0)	78,9 (76,0–81,8)	24,6 (24,3–24,8)	25,2 (24,6–25,9)
pariskunta ilman lasta/lapsia	76,3 (74,8–77,8)	78,1 (77,0–79,2)	24,4 (24,1–24,6)	25,1 (24,9–25,4)
yhden hengen talous	70,2 (68,4–72,0)	72,2 (70,5–73,8)	23,1 (22,8–23,4)	23,8 (23,5–24,2)
yksinhuoltaja*	77,4 (73,4–81,4)	-	23,7 (23,0–24,4)	-
muu kotitaloustyyppi	67,0 (62,7–71,3)	70,2 (63,4–77,0)	22,9 (22,2–23,6)	22,4 (21,1–23,7)

*Kyseisen luokan osalta on esitetty naisten tulos miesten solukohtaisen määrän ollessa alle 50.

Liite 2. Tutkimuksessa käytettyjen muuttujien kuvaukset

Koulutustaso

Koulutustaso perustuu kysymykseen ”Kuinka monta vuotta olet yhteensä käynyt koulua tai opiskellut päätoimisesti? Kansa- ja peruskoulu lasketaan mukaan. ____ vuotta.” Kunkin vastaajan suhteellinen koulutustaso (matala, keskitaso, korkea) muodostetaan seuraavasti: Vastaajat jaetaan ensin 10-vuotisikäryhmiin. Tämän jälkeen jokainen ikäryhmä jaetaan kolmeen luokkaan koulutusvuosien perusteella, siten että jokaiseen luokkaan kuuluu noin kolmannes vastanneista. Lopputuloksena kullekin vastaajalle saadaan ikäryhmää vastaava suhteellinen (3-luokkainen) koulutustaso. Niille, jotka eivät ole vastanneet kysymykseen opiskeluvuosista, koulutusluokitus saa puuttuvan arvon, joten nämä vastaajat jäävät pois koulutusryhmittäisistä tuloksista.

Tilastollinen kuntaryhmitys

Tilastokeskuksen julkaisema tilastollinen kuntaryhmitys jakaa kunnat kolmeen luokkaan (kaupunkimaiset, taajaan asutut ja maaseutumaiset kunnat) taajamaväestön osuuden ja suurimman taajaman väkiluvun perusteella. Vastaajat luokitellaan kuntaryhmiin asuinkunnan perusteella.

Kotitalouden rakenne

Kotitalouden rakenne perustuu kysymykseen ”Mikä on kotitaloutenne rakenne? Muilla kotitaloudessa asuvilla henkilöillä tarkoitetaan esimerkiksi muita sukulaisia, ystäviä tai tuttavvia, jotka asuvat pääasiallisesti samassa kotitaloudessa. Muu kotitaloustyyppi on esimerkiksi useamman kuin yhden perheen tai ystävien jakama kotitalous.” Vastausvaihtoehdot: 1) yhden hengen talous, 2) yksinhuoltaja ja vähintään yksi alle 25-vuotias lapsi, 3) yksinhuoltaja ja yli 25-vuotias lapsi/lapsia, 4) pariskunta ilman lasta/lapsia, 5) pariskunta ja vähintään yksi alle 25-vuotias lapsi, 6) pariskunta ja yli 25-vuotias lapsi/lapsia, 7) muu kotitaloustyyppi. Tässä julkaisussa luokat 2 ja 3 sekä 5 ja 6 on yhdistetty.

Työmarkkina-asema

Työmarkkina-asema perustuu kysymykseen ”Oletteko tällä hetkellä pääasiassa:”. Vastausvaihtoehdot: 1) työssä, 2) työtön, 3) eläkkeellä (esim. vanhuuseläkkeellä, varhaiseläkkeellä tai luopunut yritystoiminnasta, 4) työkyvytön (esim. työkyvyttömyyseläkkeellä), 5) oppilas, opiskelija, lisäkoulutuksessa tai palkattomassa työharjoittelussa, 6) varusmies tai siviilipalveluksessa, 7) perhevapaalla, kotiäiti tai -isä, 8) jokin muu. Tässä julkaisussa luokat 6 ja 8 yhdistettiin, mutta luokassa on alle 50 vastaajaa eikä tulosta siksi raportoida.